

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó telekezeti és társadalmi hetilap,
Budapest, VI. Váczikörut 23
hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Anglia és Oroszország. Mezei Ernőtől. — Orosz zsidók sorsa. — Zsidók az európai közmondásokban. Írta: Dr. Jellinek Adolf. — Üdvös változás az ifjúsági istentisztelet körül. — Anthologia a spanyol zsidó költőkből. Írja: Makai Emil. — Zsidó-magyar írók és tudósok. IX. (Dr. Silberstein [Ötvös] Adolf). Szerkeszti: Dr. Feléki Sándor. — Mese a tiszta-eszlári zsidókról. — A kiházasítók. Humoros lengyel-zsidó elbeszélés. — Előfizetési felhívás. — Hazai hírek. Külföldi hírek — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1890 december 21) 5651. Tévész hó (29 napos) 10-ike. Aszóró Betévész böjtnapja. Hétfő 11-ike. Kedd 12-ike Szerda 13-ika. Csütörtök 14-ike. Péntek 15-ike. Szombat 16-ika. Hetiszidra: Vajechi.

Anglia és Oroszország.

A bibliaolvasás országának nevezik sokszor a gúnynak némi vegyülékével Angliát. De azt hisszük, ezzel a megjelöléssel függ össze, hogy első sorban érdemi meg az európai államok között a disznevet, mely az igazi civilizáció és nemes emberiség országává avatja. Anglia nem jár elől a demokraczia és jogegyenlőség hirdetésében, földjén nem valósította meg a teljes vallásszabadság elvét sem, arisztokraczia és anglikán államegyház tetőzik be az angol alkotmányosság büszke épületét, de mikor az emberi jog és társadalmi erkölcs alapjait kell védelmezni, mikor a méltatlanul üldözöttek és galádul eltiprottak érdekében kell bátor szót emelni, — sehol úgy mint Angliában nem egyesül minden társadalmi osztály és minden vallásfelekezet a civilizáció közös lobogója körül. Az olyan gyűlés, minőt London polgárai f. hó 10-én a Guildhallban tartottak, a század haladásának igazi nemeslevele. Magasztos, fenséges látvány, hogy az angol társadalom sok más kitünő alakjai között a westminsteri herczeg, a világ e leggazdagabb főura, Maning, a katolikus kardinalis, a canterburgi anglikán érsek, a disszidensek legjelesebb szónoka, a londoni lordmayor, az orosz-zsidók irtóztatós elnyomatása ellen a könyörülő

emberiesség géniuszát hívják segítségül. Nem azt a szent harmatot látjuk-e itt csillogni, mely a bibliából, az ősi zsidóság kelyhéből csepeg az angol szivekbe?

De mi hatása lehet a guildhalli gyűlés határozatának, hogy az orosz czárhoz kérvényt intéz üldözö zsidó alattvalói érdekében? Novikovné, a Londonban élő orosz diplomata-asszonyosság nyelves tollal sietett megírni az angol lapoknak, hogy az orosz czárnak két millió katonája van, és neki senki véleményével nem kell törődnie. A »Novoje Wremja«, az orosz kormány félhivatalosa meg előre odakiáltja a Pétervárra készülő angol küldöttségnek, hogy hordják el magukat, semmi közük az orosz zsidókhoz, kikkel az orosz kormány úgy bánhatik, a mint jónak tartja. Biztosra lehet venni azt is, hogy a czár nem fogadja az angol küldötteket, és ha fogadja, a kérelmet nem fogja tekintelbe venni. Ő felségének érzékeny gyöngéd kedélye és igazságszerető szive van, — úgy állítják megbízható hírek, — sehogysen tudja elfelejteni, hogy a zsidók kétezer év előtt állítólag keresztre feszítették a kebelükből származott üdvözítőt. Civilizáció, emberiség, jog: mit jelentenek mindezek az előtt, kinek két millió katona áll rendelkezésére? Angliáé lehet az egyik hit, mely az emberiség eszményeit helyezi oltárra, Oroször-

szágé a másik, mely a brutális hatalom bálványát imádja. Ott a biblia szelleme, itt az orthodox keleti vallás babonája. Angliának dicső szabadsága és az orosz czári absolutismus közt semmi közvetítő eszme nem létezik és a guildhalli gyűlés rendezői nagylelkű illuzióban éltek, mikor a czári kormány előtt az emberiség és az erkölcs parancsaira gondoltak hivatkozhatni. Hatvan hirneves orosz író és művész ismerte az emberiség tartozását, az igazság követelését. Élükön Tolstoi Leo gróffal közös tiltakozást szerkesztettek az elnyomó rendszabályok és az orosz sajtó gyűlöletes izgatásai ellen, és e tiltakozásukban nyilatkozott meg kétségtelenül minden fölvilágosult orosznak jobb lelkiismerete. De a lelkiismeret szava elhal a czári hatalom jeges lehellete alatt. A cenzura eltiporta még közzététele előtt a nyilatkozatot, hogy a lelkiismeret rendülése ne juthasson el az orosz népnek szolgátságban eltompult érzékeihez. Az angol polgárok élhetnek szabadságukkal, és gyülekezhetnek az orosz zsidók érdekében, a civilizált világ hangosan szörnyűködhetik az elkövetett barbár tettek fölött: előttük áll a czár két millió katonája, kik szuronyaikkal rekesztik el felséges urok hallási szerveit.

Tudjuk, jól tudjuk, a guildhalli kérvénynek nem lesz közvetlen eredménye, ha csak nem az, hogy merő tüntetésből az orosz kormány most még kegyetlenebb szenvedéseket fog mérni szerencsétlen orosz hitsorsosainkra. És mégis kétkelhetünk-e benne, hogy az orosz zsidók martriumából fakadó virágok majdan a civilizáció és a szabadság diadalkoszorújává fognak válni? Az eszmék hatalma ellen mit ér két millió katona? Az a csodás rendeltetés, melyet az isteni gondviselés tűzött ki a zsidó népnek, abban nyilatkozik folyton, hogy valányszor az emberiségnek erkölcsi haladásra, a tiszta jog elveinek új megerősítésére van szüksége, mindig a zsidóüldözés szelleme jelenik meg, mint az a démon, mely a rosszat akarja és a jót teremti. A czári absolutismus, melyet maga az orosz nép többé megtűrni nem akar, érezve élet-halál küzdelmének közeledtét, az elkeseredés és gyűlölség fenevadát most a zsidókra szabadítja rá, de éppen ezzel kelti fel

az európai népekben az alvó jogérzetet, gyújtja fel magas lángolásra az emberiségnek közlelkiismeretét. Nem az orosz zsidóüldözés vérvörös fáklyája, de a guildhalli tiltakozás tiszta fénye világítja be a történelemnek és a jövőnek útjait. Néhány évvel ezelőtt az antiszemitizmus prófétái mindenütt erősen reménykedtek, hogy Oroszország példája csábító hatással lesz más népekre is. Milyen a hatás napjainkban? Utálat és megvetés tör ki a szabad népek kebeléből, áthidalhatlan erkölcsi ösvény nyílik Európa és Oroszország között.

Mezei Ernő.

Orosz zsidók sorsa.

Az Egyenlőség volt az első lap, mely Anglián kívül kimerítő tudósítást közölt a f. hó 10-én az üldözött orosz zsidók érdekében Londonban tartott meetingről. — De közleményünk, mely a gyűlés egész lefolyását feljelte, már az idő szűkvolta folytán sem terjeszkedhetett ki elég bőven minden érdekesebb részletre. Ennélfogva szóban forgó, lapunk múlt heti számában közzétett tudósításunk kiegészítésére közöljük még a következőket.

Manning érsek, a ki a második resolutio indokolását a maga számára kérte fenntartani, a guildhalli gyűlésen tényleges betegsége folytán nem lehetett jelen. Távolmaradását sir John Simonhoz intézett levelében kiementette, s a második rezolutióról így nyilatkozik.

A második határozati javaslatot jónak és okosan megfogalmazottnak tartom. Abból a feltevésből indul ki, hogy a minden oroszok czárjának a távoleső vidéki kormányzók rettenetes tetteiben sem akarata sem tudomása révén semmi részene nincs. Apró konzulok erőszakoskodásai a nagy birodalmak történetének mindig egy-egy vonását képezték. A czárnak egyéni s házi erényi biztos kezesessége arra nézve, hogy legjelentéktelenebb alattvalóival szemben is képtelen a keménységre és a magas hölgy, a ki megosztja véle a trónt, mint királyi nővére, kire minden angol lovagias alázattal tekint föl, magasztos biztosítéka az igazságosságnak és kegyelemnek. A legmélyebb alázattal kérjük ő császári felségét, hogy a szenvedésekre nézve, melyeknek a zsidó faj ki van téve és a törvényeket illetőleg, melyek által elnyomatik, vizsgálatot rendeljen el.

A *canterbury* érsek, az anglikán egyház feje, a lord-mayornak, mint a gyűlés egybehívójának, azt írta, hogy reméli, »miszerint egy hatásos határozati javaslattal az orosz kormány előtt nyilvánvalóvá teszik azon intézkedések azonnali megváltoztatásának sürgős szükségességét, melyek a zsidó alattvalókat olyan rendkívüli kétségbeesésbe döntik.« *London püspöke* azt írta, hogy »a kereszténység nevében gyakorolt ilyen rémtettek, minden felekezet szégyenét képezik.« *Sprungon* E. H. lelkész tudatta hogy: »Elképed, miszerint a zsidó törzset olyanok nyomják el, akik viselik ugyan a keresztény nevet, de a kiknek szelleme és gondolkodásmódja a keresztény-

ségtől teljesen idegen. » *Tennyson*, Anglia legnagyobb költőjének sürgönyéről már megemlékeztünk.

A meetingen az ellenzéket egyedül *Novikoff* Olga asszonyság, ismert orosz publicista-missionáriusnőnek tiltakozása képezte, a ki kurtán kinyilatkoztatta, hogy a meeting határozatai egy barátságos lábon álló ország belügyeibe való illetéktelen beavatkozás. De *Westminster* hercege rápirított, midőn eléje tartotta saját levelét, melyben az 1876. decz. 8-án az ő (*Westminster* hercege) elnöklete alatt az üldözött bolgárországi keresztények érdekében megtartott meetinget üdvözölte és semmiféle illetéktelen beavatkozást nem látott benne.

A londoni city kérelmét lord *Meath* Pétervárot személyesen fogja átnyújtani a czárnak.

Egyébiránt a küldöttség, mely *Meath* lord vezetése alatt a kérvényt Pétervárra fogja elvinni, mint Londonból jelentik, csupa gladstonistából fog állani, mivel az utóbbi orosz-török háboru előtt a bolgárok érdekében tett lépéseket is ezen párt kezdeményezte s Oroszország ezeket jóváhagyta.

Meath lord irlandi származásu s benső embere Gladstonnak, körülbelül 50 esztendő. Kiséretében lesz *Pase* képviselő, gazdag vas- és kőszénbánya tulajdonos is, ki főnöke egy nagy bankháznak, mely többféle orosz értékpapírok kibocsátásában jelentékeny részt vett.

*

A guildhallei vető természetesen dühbe hozta az orosz sajtót. A «*Novoja Vremja*» például ilyenképpen elmélkedik a meetingről:

A lordmayornak s a gentlemaneknek mindenekelőtt a «hands off» (el a kézzel!) elvére kellene gondolniok; az orosz nép nem angol kolonia. Mit szólnának hozzá az angolok, ha a pétervári városfő a home-rule (Irland függetlenítése) érdekében meetinget hívott volna össze? Evvel az ügy egy lépéssel sem ment volna előbbre, aminthogy nem fogja előbbre vinni a londoni meeting sem a zsidók ügyét. Az érem hátsó fele különben ismeretes. Az angolok féltik Angliát a zsidók inváziójától, akik elvonnák a szegények kenyérét és konkurrencziát csinálnának a gazdagoknak. Az illető intézkedésekre nem a vallási intolerancia indította Oroszországot, hol a zsinagogák büszkén emelkednek a keresztény templomok mellett, hanem abszolút szükségessége annak, hogy megóvják a föld népet a zsidók kizsákmányolásától, mely más országok paraszt-ságát már lönkrejuttatta. A mikor az orosz kormány ekképpen cselekszik, magukat a zsidókat védi meg a parasztlak mozgalmaitól. Oroszország nem játszik az álidealizmussal, hanem nyíltan cselekszik, hogy biztosítsa a nemzet békéjét és boldogságát. Ép ezért csak ismételhajjuk ez szavakat: «Hands off!» Ha egész Europa meetingre gyűlne is Oroszországot arra kényszerítendő, hogy akarata ellen cselekedjék, Oroszország mindig meg fogja tartani függetlenségét.

Amint a *westminsteri* herceg által *Novikoff* Olgának adott válaszából is kitetszik, Oroszország nem mindig rugkapálózott ilyen nagyon az idegen beavatkozás ellenében.

A *Novoja Vremja* cikkével szemben állítva igen érdekes a «*Novosti*» című, előkelő orosz lapnak egy közleménye, melyben *Benevolenszky*, azismert publicista kimutatja,

hogy a zsidók ellen irányuló kivételes törvények tulajdonképen első sorban a keresztény lakosságot korlátozzák és terhelik. *Benevolenszky* többek között idézi az 1882-iki törvényeket s ezek alapján kimutatja, mennyi kára van miattuk a keresztény gazdálkodóknak és földbirtokosoknak; mennyivel ártalmasabb és terheesebb, ha a zsidókat egyes helyeken szoritják össze, mintha országszerte szanaszét lakhatnának s azt állítja, hogy az 1882-iki törvények újra alkalmazása hatalmas sértés volna a belső kormányzóságok keresztényein, kik a zsidóval réges régtől a legbensőbb üzleti összeköttetésben állanak, amint hogy ezt Pétervár és Moszkva kereskedői a kormányhoz intézett nyílt kijelentéseikkel beigazolták.

Benevolenszky ezután rátér arra a sokat hangoztatott panaszra, hogy a zsidók, a törvényeket kijátszva a városokon és falvakon kívül is bérelnek birtokot, szóbeli szerződéseket kötnek és kijátszák a fiskust. A cikkíró szerint ezen panaszokat szemügyre véve, a következők sülnek ki:

«Az orosz földbirtokos, a törvényt kijátszva, a zsidóval titkon megkötö a bérleti szerződést. Ennek folytán ez a törvény, melyet az orosz földbirtokos érdekeinek megóvására hoztak, a gyakorlatban annyira ellenkezik ezen érdekek megóvásával, hogy maga az orosz földbirtokos is rászánja magát a kijátszására. Kell-e hát nyilvánvalóbb bizonyíték arra nézve, hogy az 1882 évi május 3-iki törvény ahelyett, hogy az orosz földbirtokot segítené, arra nézve tényleg csak a korlátozó rendszabály jelentőségével bír. De menjünk még tovább. Az orosz földbirtokos a zsidóval kockázatot és törvénytelen ügyletet köt. Evvel tehát szemmel láthatólag igen nagy bizalmat fektet a zsidóba, mert hiszen meg van felőle győződve, hogy a zsidó a szerződés törvénytenséget ki nem használja és hogy szóbelileg vállalt kötelezettségének eleget fog tenni. Kell-e még fényesebb tanúság a zsidó hitelképessége, vagy, ha úgy tetszik, lelkiismeretsége mellett? . . . Bármely oldalról menjünk is neki a «zsidó kérdésnek», mindenütt a keresztény lakosság jogi korlátaira akadunk és ennél fogva a zsidó kérdés mindenek előtt — orosz kérdés.

*

Az orosz zsidó üldözések elítélésének legérdekesebb jele azon protestatio, melyet *Tolstoi* gróffal élén 60 orosz ró és művész intéz az orosz zsidóellenes rendelet visszavonása ügyében az orosz kormányhoz. A protestáció, mely alatt egyedül *Tolstoi* neve szerepel, a «*Times*» szerint a következő:

»A zsidók ellen irányuló, az orosz sajtó által Németország példáját követve, elterjesztett és segített mozgalom az igazságosság és emberiség legalapvetőbb elveinek hallatlan megsértése. Szükségesnek tartjuk az orosz közönséget azon alapelvekre figyelmeztetni, melyeknek nyílt elfogadása az ugynevezett zsidó kérdésnek egyetlen megoldása. E kérdés létezése egyszerűen annak kifolyása, hogy ezen alapelvek feledésbe jutottak, mert méltatlan és ártalmas egyének minden nemzet kebelében akadnak, anélkül, hogy szükségképen megméltelyeznék és magukkal rántanak az egész nemzetet, ami, ha lehető volna, tönkre tenné az egyének felelősségét. Bármilyen nyílt ellenségeskedés, vagy bánásmód, mely a zsidóság ellen, mint egész ellen irányul, vagy azért irányul ellene, mert zsidó: a vak nemzeti egoizmusnak, vagy a szükkeblű haszonlesésnek gyöngéje volna, a mit csak pillanatnyira sem szabad elismerni.

Igazságtalanság a zsidót oly hibákért vonni felelősségre melyek következményei ezer éves üldöztetésének és azon abnormis feltételeknek, melyek mellett élnie kellett. Ha évszázadokon át kénytelen-kelletlen pénzüzetekkel kellett foglalkoznia, mert minden más üzletől el volt zárva, akkor a zsidó energia kizárólagos irányának kellemetlen hatását nem lehet megsemmisíteni további üldözésekkel, melyek csak arra alkalmasak, hogy a bajt megörökítsék. A semita faj tagsága és Mózes törvényeinek követése, a mi magában véve nem helytelen és hibáztatandó, sem miféle alapot sem szolgáltatathatnak a zsidókkal szemben való oly különös követelésekre és megszorításokra, melyek által kedvezőtlenebbé válik helyzetük, mint más fajbeli vagy vallásu orosz alattvalóknak. Mivel az orosz zsidó alattvalók viselik a terheket s az állam által rájuk mért kötelességeknek ugyanugy megfelelnek, mint ugyanazon néposztálynak minden más tagja, ugyanazon jogokkal is kellene bírniok, mint ezeknek.

A faj és felekezeti gyűlöletnek ezen mélyreható izgalma, mely a kereszténység szellemével oly nagyon ellenkezik és az igazságosságnak és humanizmusnak minden érzelmét eltaszítja magától, alkalmas arra, hogy a társadalmat fenékgig megrontsa és teljes magunkra maradáshoz vezethet. Jelenlegi társadalmunk humanitárius eszméinek szemmel látható sülyedése és a jogelvek elsőkélyesedése tekintetéből még sokkal komolyabbnak tetszik a dolog. Az önfentartás pusztá érzelmé követeli tehát ezen antisemita mozgalomnak határozott elítélését, mert ez magában véve nem csak erkölcstelennek, hanem Oroszország jövőjére nézve rendkívül veszedelmesnek is tekintendő.

*

Oroszországban dul a vihar, Londonban meggyújtották a világító tornyot, és a vészmadár felröppent a bécsi község tanácsban. F. hó 16-án itt ugyanis Schallböc képviselő meginterpellálta az elnöklő Steindel polgármestert, hogy legujabb orosz zsidó rendeletek folytán várható tömeges bevándorlások megakadályozása céljából mit szándékozik tenni?

A meginterpellált tanácselnök, hivatkozván arra, hogy a kérdés tisztán állami ügy, melybe a város képviselőtestületének beleszólása nincs, az interpelláció fölött napirendre tért.

*

A hiobhírek pedig egyre érkeznek Oroszországból. A «Times» pétervári levelezője a legujabb embertelenségekről, melyek az orosz zsidót sújják, a következő néhány esetet közli izlettetőül:

Egy szegény zsidó fiatal embernek sorozásra kellett jelentkeznie egy mohilovi kerületben, de gyöngye egészségi állapota miatt nem sorozták be. Azonban alig indult hazafelé, a főkörmányzónak jelentették, hogy a fiatal ember törvénytelen módon szabadult ki a katonaság kötelezettsége alól. A beteg ifju erre parancsot kapott, hogy gyalog tegye meg az utat a sok mértföldnyire fekvő városba. Minthogy azonban atyja mégis kocsin vitte oda s ezt megtudták, az állítólagos szökevénynek katonai fedezet mellett kellett hazagyalogolnia s onnét még egyszer gyalog mennie vissza a kerületi városba. Végül a katonáskodásra mégis alkalmatlannak jelentették

ki. — Egy öreg asszonyt, kinek fia katonaszökevény lett, 300 rubel büntetésre ítélték, a mit azonban szegénysége miatt nem tudott lefizetni. A hatóság elhatározta, hogy eladja kis faházikóját. Az öreg asszony kétségbeesésében a kemenezébe bujt skorommá égett. — Egy moszkvai fiatal hölgy, ki orvosi tanulmányokat végzett, hogy ki ne utasítsák, a rendőrségnél elvetemedett nőnek jelentette be magát. Így aztán maradhatott. — Egy pétervári zsidó, kit mint illet, a városból kiutasítottak, elhatározta, hogy kikeresztelkedik. Akadt is egy résztvevő lelkészre, ki őt megkeresztelte. Amint a rendőrség ismét kérdőre vonta, megmutatta keresztlevelét. De ez nem használt. Azt mondták neki, hogy csak azért keresztelkedett ki, hogy a kiutasítástól megszabaduljon s ráparancsolták, hogy hagyja el a fővárost s néhány évig imádkozzék s vezekeljen egy vidéki város orthodox egyházában.

— **Üdvös ujtás az ifjusági istentisztelet körül.** Az intézmények közt, melyeket a modern zsidóság a vallásos élet emelése céljából foganatosított, az első helyet feltétlenül az ifjusági istentisztelet foglalja el. Az apákkal a fiúk — mint ez hajdanában volt — most, (a nagy városokban legalább) nem járhatnak istentiszteletre, először mert a fiúk az istentisztelet alatt rendszeren iskolában vannak, másodsor, mert — mi tagadás benne — az apák sem járnak. A szülői ház sem az többé, mije hajdanában volt a vallásos nevelésnek. A gyermek legtöbb esetben ott hon mit sem tapasztal a vallásos gyakorlatokból, nem lát szombatot, nem ünnepet; nem hall imaszót, nem semmit, mi hitére, felekezetére emlékeztethetné. Pedig ezekből a mostani gyermekekből lesznek ám a jövő generáció bal-batimjai, előljárói. A hitközségnek ilyen viszonyok közt nem csak a hitoktatásról, de a vallásos nevelésről is kellett gondoskodnia, ha az eddigi mulasztásokat csak részben is jóvá akarta tenni. Ilyen érvek vezették a nagyobb hitközségeket arra, hogy külön ifjusági istentiszteletet honosítsanak meg. A közép iskolai tanulók hitoktatóik vezetése alatt szombat- és ünnepnapokon istentiszteletre gyűlnek össze, de nem azért, hogy azt hallgassák, hanem, hogy végezzék. Az ifjuság a kar, melylyel a kántor imádkozik, maga végzi hangosan az imát, maga éneklí a főbb részeket és maga gyakorolja a templomi szertartásokat. Így előkészülve az ifju, nem lesz idegen a zsidó lithurgiában, ha majdan családapává lesz, és nem szökik meg, ha a tóráh elé kell járulnia, mert a héber benedikciókat nem tudja. — A pesti zsidó nagyhitközség az elő években a középiskolai tanulók csak egy részét részesítette ebben az istentiszteletben, de miután meggyőződött az üdvös hatásról, elhatározta, hogy belé vonja az összes középiskolai tanulókat, a mely célból megnyitotta az ifjusági istentiszteletnek, melyet addig a sip-utczai községi fiúiskola dísztermében ta

tottak, a dohány-utczai templomot. A hatalmas csarnokban 3000—3500 tanuló helyezkedik el, míg a polgári és —a felsőbb leányiskolák zsidó tanulói (közel 2000) a két karzaton foglalnak helyet. Páratlan benyomást tesz a szemlélőre, midőn annyi ezer ifju ajakáról elhangzik a »Kedusa«, »Hallel« vagy más ima, melyről csak úgy rengnek a hatalmas templom falai. de másrészt el nem titkolhatja senki, hogy annyi tanuló közt lehetetlen a rendet fenntartani. Míg például a frigyláda előtt a tóráht olvassák fel, addig fenn a karzatokon és a földszint mélyebb részeiben, hol a szertartásból mit sem hallanak, botrányos lárma járja, és a beszélgetés és zshivaj nem szűnik meg az ima alatt sem, de főképen bánt, míg a predikáció tart. A botrányos rendetlenséget első sorban az okozza, hogy az ifjak egy részének szeme és esze fennjár a karzatokon, a hol ezért a figyelemért nem haragszanak, sőt itt-ott viszonzozzák is. Az év alatt, mióta az ifjusági istentisztelet bevonult a dohány-utczai templomba, a község különféle kísérletet tett, hogy a zavarnak és rendetlenségnek az istentisztelet alatt véget vessen, de bármit foganatosított, mind hasztalan volt. Utóbb aztán az iskolaügyi osztály vezetősége dr. Munkácsi Bernát tanfelügyelő indítványára elhatározta, hogy a leányokat a fiúktól *elkülöníti*, mit az utolsó héten

már keresztül is vittek. Az eredmény meglepő volt. Az istentisztelet a *legnagyobb rendben* folyt le, a torah-felolvasást mi sem zavarta és a predikációt is áhítatos csendben hallgatták végig. *A leányokkal a jövő évi január első szombatjától fogva külön, még pedig szintén a dohány-utczai templomban istentiszteletet fog tartani dr. Bak Izrael hittanár, ki különben is megteremtője a leány-istentisztelet intézményének Budapesten. Ezt az istentiszteletet mindig pénteken este fogják megtartani, még pedig közvetlen anagy istentisztelet előtt. Ezen az uton remélik, hogy az eddigi bajon segítenek és az ifjusági istentiszteletet úgy a fiúknál, mint a leányoknál emelni fogják.*

Anthologia a zsidó klasszikus költőkből.

V.

Eszmékben gazdag, érzésben nemes és lélekemelő Gabirol azon költeménye, mely ugyszólva világnézetét fejezi ki. Többé nem az ifju beszél, ki képzeletének gazdag erejével annyira elragadott, hanem a gondolkodó férfi tárja fel előttünk lelkét, hol a világfájdalom s a bölcsesség utáni vágy vivnek örök tusát egymással.

Hit, bölcsesség és erény vezeteli költőnket a földi élet

A zsidó európai közmondásokban

Irta: Dr. JELLINEK ADOLF

bécsi hitszónok.

Fordította: H. S.

A dr. Jellinek munkálataiból közölt tartózkodások, melyek a zsidót a magyar közmondások felfogásában tükröztették vissza, olvasóink részéről igen szives látásra találtak.

A szerző szellemes interpretációi nyomán kedves utunk esett a magyar nép nemes ítélkezésének műhelyébe, hol örömeinkre arról győződünk meg, hogy ott rólunk roszhiszemű elfogultságtól, idegen befolyásoktól mentesen, minden epéskedés híján folyt a munka, alkotódott a vélemény és nyert formát az ítélet.

Azt hisszük ennél fogva, olvasóink kedvében járunk, ha az eddig tapasztaltak kellő méltathatása céljából elkalandozunk egy kissé az idegenbe is.

Itt a vonal alatt be fogjuk hát járni egész Európát. Majd itt, majd ott vetünk egy-egy pillantást a népek gondolatvilágába, s kihalásszuk belőle a zsidót illető nézetét.

Minden nép eszejárásának meg van a maga egyedisége, mely leghűbben és legigazabban példaszavaiban nyilatkozik meg. Érdekes lesz hát a zsidót annyiféle világításban látni, a hány nép lakozza kontinensünket.

A példaszó szükségképen nem igazságot tartalmaz, csak valamely felfogást rögzít meg. Ezért ha nem

is akadunk mindenütt az igazságra, valósággal végig tanulmányozzuk az egyes népeknek a zsidóról alkotott fogalmát.

Ezen kalandozásunkban a világhírű tudós lesz cicerónénk, s hogy az ő társaságában az idő kellemesen fog telni, arról Jellinek szikrázó szelleme kezeskedik.

A fordító.

I.

«Avare comme une Rabbine»

Francia közmondás.

(Fősvény akár a zsidó rabbiné.)

A franciaországi, berlini, bécsi m. m. frankfurti rabbiknak történeteit megírták ugyan, de a rabbinéknak egy lap történelmet sem szenteltek. Pedig bizony rászolgáltak volna! Csöndesen, szerényen megvonulva éltek és férjeik hivatalára való tekintetből bizony sok mindenről le kellett mondaniok, a miben más asszonyoknak szabad volt a vásár. Férjeiket nem előnevükön szólították, hanem úgy hitták, hogy »a rabbi«. Nagyjában rabbik leányai voltak, és — már megbocsássanak, ha megtiszteljük az igazságot — nem valami nagyon szépek. A gazdag ember leányáak rabbijelölthöz volt hajlandósága, ha a gráciák kissé tartózkodva találtak vele banni.

Ez a mi példaszavunk ráolvassa a fősvénységet a zsidó papúkra. Ez igazságtalanság! Mert a rabbinak járandósága ugyancsak szűk volt, s a rabbinéknak nagyon meg kellett forgatnia a garast, hogy a háztartást

rögös utjain, hol annyi álnok, kétszinü barát között hasztalan keres egy valódi férfiú szívet. Képzeteletereje gyorsan siet át az eszmék világán, alig ér rá gondolatait bővebben leírni, hogy kifesse egy költői lélek ideális világát.

Az átmenet azért néhol nem igen természetes, de a gondolat fensége mindenütt elragadja az olvasót.

Vivódás.

— Salamon ibn Gabiról: —

*Fáradt vagyok s nincs part sehol köröttem,
Agyamba tódul minden cseppnyi vér,
Mért hulljak el ily dicstelen, miér?
Szívembe zárva egy egész világ,
Feljajdulok s a szél arczomba vág.
A felkorbácsolt hullámok felett
Pihenni vágyom — ah! de nem lehet.
A tenger méhe zajgó, nyugtalan,
S a gondolat világa messze van!
Oh messze van! de mintha fáklya fénye
Lobogva szállna Oceán vizébe,
Halk szárnyakon most gördül el tova
Az őszi esték hulló csillaga.*

*S én is futok e szféra köd nyomába,
Vidáman int a földi lét határa,
Hol új hazát teremtem a gondolat;
Előre hát! Feszítse vásznamat
Az eszme, mely utamra lelkesít,
Mely győzni fog, de meg nem semmisít.
Előre hát, örök nagy küzdelem!
Dacolni kell a földi végzetten.*

*Tudod-e már, hogy ifjú szívemet
Mért tölti el a világgyűlölet?
Mért undorít a gaz, mely mindenüttl,
Hol ember él, titokba fészket üt
S mérget lehel pokoli ajka ott —
Nem ifju többé, érett agg vagyok!
Az alkony pirja ég csak arczomon,
Nincs láng szívemben, nincs több otthonom!.*

*Hah! felkaczag a szolgálékü had,
Jobb, hogy ha csillapul a nagy harag,
Te ifjú vagy, ma kell vigadni hát,
Mire becsüljön téged a világ,*

bármilyen szerényen is győzze: 1708-ban Rappaport Baruch vilnai rabbinak havonként tíz lengyel forintjárt a községtől, egy berlini rabbinak 4 tallért és Nato Nathan brodii rabbinak 1762-ben tíz lengyel forintot fizettek. Mint-hogy a rabbik egészen a talmudi és casuistika tudományával foglalkoztak és világi dolgokkal édes-keveset törődtek, feleségeiknek kellett gondolniok arra is, hogy a rejtakarított fillért, akármilyen szűken jutott, élére rakják a felcseperedő leányok számára. A régi idők rabbijainak feleségei kevés kivétellel rászolgáltak a dicséretre és elismerésre sokoldalú erényeikkel, melyekkel ékeskedtek. Férjeik jámborsága és tudományossága az ő megelégedésük és büszkeségük volt. Vajjon mint a miniszterek feleségei, ők is belékötnyeleskedtek-e férjeik ügyeibe, történeti okmányok hijján lehetetlen konstatálni. Mivel azonban a rabbik főmunkássága talmudi tanulmányokból és egy sereg ifju tanításából állott, kevés alkalmuk nyílt az asszonyoknak, hogy magukat férjeik ügyeibe beleártsák.

Mostanában mindez megváltozott. A rabbik feleségei sem nem fősvények, sem nem rútak, már nem élnek többé oly visszavonultan és épügy otthonosak a párisi divat utvesztőiben, mint a község többi hölgyei, és, sajna, azt is mondják, a divat szabályait szigorubban betartják, mint a «Sulchan Aruch»-nak nem egy záradékát. A modern rabbik már szerelmesek, amit a középkorban rovasra irtak volna és mivelhogy klasszikus tanulmányokkal foglalkoznak és a görög szépségek eszményképeit tanulmányozzák, bizony szép nőt vá-

lasztanak élettársul. E tekintetben a konzervatív és liberális rabbik közt semmi különbség.

Dehogy mondjuk «nomina odiasa sunt», hiszen szép asszonyokról irunk, de a discretio elhalgat-tatja velünk a neveket. Különben be tudnók bizonyítani, hogy a modern zsidó orthodoxia rabbiképviselei a szépség iránt sokkal finomabb érzékkel rendelkeznek, mint azok, kik a zsidóság körében is a haladásnak áldoznak. Ennek oka valószínűleg a talmudban keresendő, a hol pediglen meg vagyunk irva: «Az asszony a szépségnek miatta teremtett.»

E pontra való nézvést még az antiszemita is, különösen a muzsafiak közül valók, dicsőíthetnék a talmudot s vele együtt a női szépséget Igen, bizony, a talmud nem kolostori szemlélekedések műve és az asszonyokra vonatkozólag nem egy olyan dolgot foglal magában, amit érdemes volna terjeszteni. Azt mondja a talmud: A szép szemek a női test tökélyének biztos jellemzői és a szenvedő asszonynak könnyei annyira megindítják az eget, hogy pártját fogja. A nő értelme, úgy írja tovább, pontosságával és gyorsaságával felülmulja a férfié. Az asszonyok lélekjelenlétüket tényleg jobban győzik őrizni, mint a férfiak. Hanem azért Clovis Huguesvel a talmud nem rokonszenvez. A női méltóság nem valami csinos revolverben nyilatkozik meg, hanem a nemes nőiségben, mely szépen megvonul a házi béke mellett.

Ha te is őt örökre megveted?
 Üritsd ki, jobb lesz, habzó serleged,
 Tanulj meg élni! csengjen a pohár,
 Amúgy se lesz az élet oly sivár!
 Vigan barátom, rajta, rajta hát!
 Forduljon egyet e kopott világ,
 A bölcsesség, lásd, ugy sem ér sokat,
 Igyál, igyál s felejtsd a gondokat!
 E földön is van szép, dicső, nemes
 S a mit te nem tudsz, — sok, sok érdekes.
 Az alkony is a fény nyomába lép —
 Így ingerel a durva szolganép.

S én hallgatok, míg lázas gondolat
 Támad szívemben s mint az éji vad,
 Ha gyors ebektől menekülni vágy,
 Elcsörtet éjjel árkon-bokron át
 S utján a gazt elnyomja, merre lép;
 Vagy mint király, kit foglyul ejt a nép
 S rablánczra fűz — ah! lelkem is ilyen
 S bilincsre verve addig nem pihen,
 Míg vágyait beteljesülve látja
 S oly férfit teremt az ég királya,
 Kivel megoszom mindenek felett,
 Örökre hív baráti szívemet.
 Oh senki sincs, ki győzve önmagán,
 Gyönyört ne lelne a világ zaján,
 Oh senki sincs, ki elszakadni bátor
 E földi lét beszennyező porától...

Nem volt elég, nem szörnyű vég-e már,
 Hogy czédrus erdőn kóró lett király?
 S a kishitű, ki férgeket imád,
 Fejére tette azt a koronát,
 Mely csak szerények homlokán ragyog?
 Oh rég letűntek a dicső napok!
 Köröttem léha emberek csoportja
 Bámulva néz körül — kinek mi gondja,
 Ha bölcsőbb lett a szolgál, mint az úr
 S otromba nép a trón felé nyomúl? ...
 Ily szóra kap az ég is vérszemet,
 Hogy elsöpörje mind e szemetet,
 Hogy azt a fát is döntse végre le,
 A melynek oly rég korhad belseje.
 A szolganép hajolni még se lát,
 Ne mondja senki, hitvány por fiát
 Imádom, és ha szolgál int felém
 Alázatosan térdet hajtok én.

Elhallgatok; de majd ha napvilágra
 Felszáll a kincs, mely most szívembe zárva,
 Fejemre majd a hír virága hull
 S ragyogni fog kiolthatatlanul
 A fáklya, melynek lángot adtam én,
 S melyen e név: hit, bölcsesség, erény!

Bár merre vet ki földi hatalom,
 A bölcseséget cserbe nem hagyom.
 Örök hűséget esküvék neki,
 Hogy majd a sors **szívemmel** tépje ki,
 Szívemmel együtt adhatom csak át,
 Érette tlrök szenvedést, halált!
 Ő csillagom a felhős ég felett,
 Ferünk tehát, bevégzem eskümet:
 Ha én, ki érte küzdök szüntelen,
 Tán egykor őt is elfeledhetem
 S szeretni kezdek mást is, úgy lehet,
 Ugy átok sujtsa boldog fészketem,
 Nyugtot ne adjon nyugvó pillanatot,
 Fekély borítsa hirtlen ajkamat!

Oh égi szikra, mennyei erő!
 Tűd a dal, mely ajkaimra jő,
 Szeretlek úgy, a mint szerettelek,
 Anyját a gyermek nem tagadja meg.
 Letépjem-e a gyöngyös koszorút,
 Mely fürteimről homlokomra fut,
 Melyet a hír font harmatos virágból?
 Ah, messze már e szívtelen világtól
 Csevegve hívják a szelid habok —
 Érzem e perczen boldog is vagyok!
 Egész világ szakadhat már elém,
 De Istent, Istent feltalálom én! ...

Makai Emil.

Zsidó magyar írók és tudósok.

Szerkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

IX.

Dr. Silberstein (Ötvös) Adolf.

Aesthetikus, kritikus, regényíró és műfordító egy személyben, de mindegyik irányban önálló és zseniális.

A kritikáiban, bölcséleti munkáiban nyilatkozó eredeti gondolkozásmód mellett csodálattal tölt el az a rengeteg tág ismeretkör, mely felöleli a legkülönbözőbb tudományágakat. A társadalom mindennemű kérdésében, a tudomány és művészet minden ágában, egyaránt biztos alapon mozog Silberstein. Ezt a mély, sokoldalú tudományosságot nemcsak éles észbeli te-

hetségének, hanem hangya szorgalmának is köszönheti. Hiszen már mint serdülő ifju végig járja Németország egyetemének jó részét s szívja magába rajongó lelkesedéssel, ki nem alvó buzgalommal a század nagy bölcselőinek tanait, fejtegetéseit. *Drobitsch, Ziller, Trendelenburg, Rau, Fläusser, Mitermayer, Bluntschli, Steinthal*, szóval korunk legkiválóbb tudósai vezették őt be a logika, lélektan, ethika, psychophysika, államtudomány és nyelvészet titkaiba. Csak a kik Silberstein egyetemi indexének apró betűkkel teleirt oldalait látták, csak azok bírják megérteni azt a sokoldalúságot, melylyel a régi és ujkori társadalmi kérdésekben, a bölcelet minden ágában bir. De nemcsak az emberi lélek rejtekeibe hatolt be, hanem volt arra is ideje, hogy a bonczoló asztal mellett praeparálja az emberi izmokat és idegeket.

Ez a rendkívüli ismeretkör, párosulva világos, éles gondolkodásmóddal Silbersteinnak a hazai, de mondhatjuk a tudományos világ bölcselői között kiváló helyet biztosított, s nem egy műve eredeti merész, eddig nem is sejtett eszméivel forrongásba hozta a sablonszerű bölcselkedők seregét, de az egész tudományos világot is.

Mint kritikus is első helyet foglal el hazánkban. Említett tág tudományköre mellett nem kis fokban járult finom kritikai érzékének tökéletesítéséhez, hogy már fiatal korában nagy buzgalommal látogatta a múzeumokat, hol elmerülve gyönyörködött az ó kor mestereinek remekein s az újabbkori művészek alkotásain. A sok hányatás, melyből életében eddig is bőven kijutott neki, megismertette vele a legkülönbözőbb viszonyokat és embereket, töviről hegyire tanulmányozta az életet, s ezek mind elősegítették azt, hogy éles szemekkel, tiszta látókörrrel, önnálló elvekkel felfegyverkezve forgassa a kritika fegyverét.

Magyarország, habár Silberstein műveinek jó része németül jelenik is meg, mégis hálával tartozik neki. Ő ismerteti meg a külföldet s a mindenfelé elerjedt *Pester Lloyd* útján a hazai irodalom és színművészet jelesebb termékeivel, még pedig igazi jóakarattal. Mert Silberstein nem tartozik azok közé a kritikusok közé, kik abban találják a kritika ideálját, hogy valamely megjelenő művet, vagy szindarabot egyszerűen agyonbunkóznak, vagy nevetséges szórszálhasogatások által iparkodnak a mű értékét alábbszállítani. Ő mindenkor emelni óhajtja az író, vagy színészt kritikáival, nem pedig elnyomni. Pedig ezen kritikák mindegyike egy eszmékben gazdag becses tanulmány, akár a nemzeti színházban előadott színművekről, akár egy megjelent újabb könyvről szól. Tagadhatlan az, hogy Silberstein kritikáiban a finom érzék és éles ítélő tehetség oly fényesen nyilvánul, mint kevés hazánkbeli kritikuskál. Bátran elmondhatjuk, hogy a hazai színművészeti és irodalmi kritikának alig, vagy

csak igen kevés oly képviselője van, mint dr. Silberstein Adolf.

Nem kevesebb gondosság és jó izlés nyilvánul Silberstein műfordításaiban, melyek közül nem egy bizony sokkal nagyobb becsü, mint az — eredeti. E téren is kiváló szolgálatokat tett hazánkknak. Így ő mutatta be először *Mikszáth* Kálmánt a külföldnek a *Jó palócok* és *Tót atyafiak* czimü műveinek fordításával. Lefordította továbbá *Bartók* Lajosnak *Kárpáti dalok* versciklusát és mondjuk ki, hogy a fordításban nem egy vers szebben hangzik, mint a *Bartók* eredetije. Nem nyomhatjuk el azonban e helyen csodálkozásunkat, hogy Silberstein nem talált a magyar költők művei között kiválóbb alkotást, mint a *Kárpáti dalok*, melyek között akad ugyan néhány igen szép vers, de jó részben ismétlődnek a gondolatok s az érzelmek közvetlensége is hiányzik.

Egy nagyobb regénye is jelent meg Silbersteinnak, a *Pesti don Juan*, melyben szintén eredetiség nyilvánul. A német kiadás több elismeréssel találkozott mint a magyar, melyet a kritika nem valami nagy dicsérettel fogadott.

* * *

Dr. Silberstein Adolf születési idejéül 1845. évi július hó elseje van bejegyezve a pesti izr. hitközség anyakönyvébe. Atyja, Lipót, terménykereskedő és bór-gyáros volt, ki ernyedetlen szorgalma és rendithetlen becsületessége miatt polgártársainak becsülését vivta ki. Anyja Lujza, kecskeméti származásu derék magyar asszony volt, ki fiának nevelését különös gondnal vezette.

A ház, melyben Silberstein először napvilágot látott, a Károly-köruton levő régi Hacker-féle ház, hol e század elején vándorszínészek játszottak. Ezeknek kalandos életéről, s az előadott szindarabokról sokat meséltek a kis Silbersteinnak a ház régibb lakói s így először keltették fel benne a színművészet iránt érzett érdeklődést és vonzódást.

Már négy éves korában szorgalmasan irogatja az iskolai padokban az a—b—c-t. A rendes tantárgyakon kívül szülei nyelvekben és zenében is oktattatták és különös svlyt fektettek a héber nyelvre és a zsidó szertartások szigorú követésére, mert Silbersteint anyja rabbinak szánta. Az alig serdülő ifju eredeti nyelven áttanulmányozta az egész bibliát s már a talmudhoz kellett volna fognia, midőn többi tanulmányai annyira igénybe vették idejét, hogy e szándékáról le kellett mondani. Tizenhatodik évében lépett, midőn a pesti piarista gimnáziumban az érettségét fényes sikerrel letette. Az ezen gimnáziumban töltött évek nagy befolyással voltak az ifju lelkületére. Itt csepegtették belé a klaszszikus nyelvek iránt érzett kiváló vonzalmat. »Nem felejttem el soha — írja Silberstein — *Szepesi* Imre tanárt, ki bennünket a görög irodalom szeretetével töltött el, de nagy hálával tar-

tozunk mindnyájan *Lutter* Nándor tanárnak is, ki bennünket a szigorú matematikai gondolkodásra szoktatott.* A piaristáknál ismerkedett meg a magyar ifjúság színe-javával, s barátság köteléke fűzte *Hevesi* Lajoshoz, *Toldy* Pistához, *Mudrony* Somához, *Berczik* Árpádhoz, *Kőrösi* Józsefhez, *Maszlághy* Ferenczhez, gróf *Károlyi* Gáborhoz és *Tibor*hoz, s e kettő legkedvesebb iskolatársai közé tartozott. Mint a görög nyelvben legjártasabb, Silberstein nyerte el egy ízben a Szepesi-féle díjat.

A piaristák beléoltották a magyar hazaszeretetet és a klaszszikus nyelvek iránt érzett vonzalmat s így indult el, 16 éves korában 1861-ben, a lipcsei egyetemre, mint bölcsészethallgató, mert a papi pálya tervéről időközben lemondott. Nyugtalan szelleme csakhamar az — orvosi pályára vonzotta s beiratkozott mint orvosnövendék. Másfél éven át bonczolgatta szorgalmasan a hullákat és hallgatta a híres *Ludwig*-nak élettani előadásait. Ez idő alatt meggyőződött róla, hogy *biz ő nincs* orvosnak teremtve s hátat fordított Aesculapnak, hogy újból visszatérjen bölcsészeti és nyelvészeti tanulmányaihoz. *Drobitsch* tanár vezette be a *Herbart*-féle rendszerbe, melynek egész életén át híve maradt. A lipcsei egyetemen hallgatott lélektant, logikát, psychophysikát (mire nézve orvosi ismeretei nagy haszonnal voltak), bölcsészet-történelmet, etikát, metaphysikát. E mellett nagy szeretettel tanulmányozta *Kantot*, *Fichtet* és *Hegelt*, kitől az optimismust fogadta el. E tanulmányok kapcsán kimerítően foglalkozott a *Herbart*-féle nevelési reform-rendszerrel és a híres lipcsei pedagógusnak, *Ziller*-nek tanítványa es segédje lett, ki jeles tudósunknak, dr. *Kármán* Mórnak is utmutatója volt. Bölcsészeti tanulmányai mellett még az összehasonlító nyelvészet tudományába is belemélyedt. Az 1862–63-ik egyetemi tanévet Berlinben töltötte. Itt *Weber* tanár vezette be a szanszkrit nyelv titkaiba, mely nyelvben Silberstein mai napig is kiváló képzettséggel bír. E mellett *Steinthal*-nál hallgatta az összehasonlító nyelvészetet és a népek psychológiájáról szóló előadásait. *Trendelenburg* oltá belé az *Aristoteles* iránt érzett kegyeletet, s az ókor e nagy bölcsésze mellett még *Lessing* volt nagy befolyással későbbi írói irányára és stílusára. Berlin nagyszámu műintézetei, muzeuma, melynek mindennapos vendége volt, bő anyagot nyújtottak Silbersteinnak tanulmányaihoz és izlésének fejlesztéséhez. Itt fogamzott meg benne a festészet és szobrászat iránt való érdeklődése, melynek gyümölcsét husz évvel később élvezte, mint műkritikus. Az 1863-ik év nyarát Heidelbergában töltötte, hol különösen történelmi és nemzetgazdasági tanulmányokkal foglalkozott, a jog- és államtudomány legkiválóbb képviselőinek, mint *Flüsser*, *Mittermayer*, *Bluntschli* vezetése mellett, 1863. őszén újra Lipcsében találjuk s itt maradt 1866-ig, midőn az alig huszonegy éves fiatal ember elnyerte a bölcsészettudori okleve-

let. Mily alapos és tág ismeretkörrel bírt már akkor Silberstein, azt alább felsorolandó művei eléggé bizonyítják.

A még alig 19 éves diáknak első főpróbája *Plantus* Captivijének fordítása volt, melyben az antik versmértéket egész híven utánozta. E munkáját a Kisfaludy-társaságnak küldötte be, hol *Czuczor* Gergely bírálta meg. A társaság hajlandó volt a fordítás kiadására, s ivenkint 25 frt tiszteletdíjat ajánlott fel, de azonkikötéssel, hogy a nyelvezetet népiesebbre változtassa át. A fiatal deákranézve e szép kitüntetés már későn jött, mert e közben meggondolta magát s elhatározta, hogy a hírlapírók osztályába lép. Pártfogói, tanárai őszinte sajnálattal értesültek eme elhatározásáról, mert a tudományos pályán fényes jövőt vártak a képzett és kiváló tehetségű fiatal embertől. Eme barátai közé számította *Goldschmied* lipcsei rabbi házában Silbersteint igen megszerették. A szellemes, finom lelkű háziasszony a serdülő ifjú gondolkodás módjára, világnézetére irányt adó befolyást gyakorolt. E nemes, ideális női alak lebegett szemei előtt számos, a nők szellemi életére és társadalmi jövőjére vonatkozó czikke megírásánál. Nem kevésbbé volt jóakarója és barátja *Fürst* tanár, a híres hebraista és nyelvész, ki őt *Goldschmied*ekkel együtt, a modern zsidóság eszméibe vezette be. Mindeme barátai — közöttük *Wütke*, a híres történettudós — zokon vették tőle, hogy a hírlapírói pályára lépett.

(Vége következik.)

Mese a tiszta-eszlári zsidókról.

Spitzer D. H. ur, a bécsi »Neuzeit« tiszteletre méltó budapesti tudósítója követte el — persze bona fide — a szörnyű rablótörténetet a tiszta-eszlári zsidókról, melyet a jóra való kompatrióták csak azért nem czáfoltak meg eddig, mert nincs róla — sem a »Neuzeit«-ről, sem történetéről — tudomásuk. — Mint hajdan az ő s vándor — ezt regéli Spitzer D. H. ur a »Neuzeit« utolsó számában — úgy szakadtak el a szerencsétlen tiszta-eszlári zsidók a drága otthontól, mert az ottani diszparasztok (sic) az örökké átkos tiszta-eszlári eset után egy alkalmat sem mulasztottak el, hogy fölényüket éreztessék a boldogtalanokkal. — Az állapotok csakhamar elviselhetetlenné váltak az ottmaradt néhány zsidóra nézve, míg végre otthagyták házaikat, falvaikat (a »Neuzeit« saját külön stílusát adjuk) és vándoroltak ide és oda, sehol be nem fogadva, sehol meg nem türve, míg végre eljutottak Ibrányig*), egy nyírvidéki faluig, közel 6000 lakossal, s csak itt telepedhettek meg állandóan. Ibrány, — meséli tovább Spitzer D. H. ur — Lónyai gróf tulajdona, földesur

*) O, szerencsétlen vándorok, o, milyen végtelen bolyongások! Tiszta-Eszlárt Ibránytól tudniillik legalább — három órányi út (de csak úgy, ha gyalog teszik meg) választja el. A szedő.

benne Bleyer Mór ur és még több zsidó földbirtokos, köztük a legtekintélyesebb Boschan Jakab ur, a vidék leggazdagabb földbirtokosa (Spitzer D. H. saját szavai és saját eszejárása). De figyeljünk tovább Spitzer D. H. elbeszélésére. — Ibrányba, így szól, 32 zsidó család érkezett, nem kevesebb mint 60 iskolaköteles gyermekkel, de Bleyer és Boschan urak gondoskodtak róla, hogy ha szűken is, kezük munkája után élhessenek, sőt már annyira vitték, hogy házat is béreltek templomi czélokra. A jótékonyágáról ismeretes ifj. *Heidelberg* Mór, budapesti nagykereskedő most 800 forintot gyűjtött számukra, mit Bleyer urnak Ibrányba küldött, ki 440 forintért házat vett egy 3 osztályu iskola számára, melybe már okleveles tanítót is alkalmazott 400 frt fizetéssel és szabad lakással. A históriát Spitzer D. H. urnak jókívánságai zárják be.

Engedje meg nekünk a »Neuzeit« tisztelt tudósítója, hogy lőrténetéhez néhány helyreigazítást fűzzünk és hogy tisztelettel felkérjük: közölje ezeket lapjával, már azért is, hogy a külföldi olvasó magyar hazánk egy vidékéről oly dolgokat ne tételezzen fel, melyek tőle idegenek, de azért is, mert tudósítása egy egész község népeességét bélyegzi meg, vádolván azt oly galádsággal, embertelenséggel, mit soha el nem követett, mire soha képes nem volt. Nem tudom, mi való, és mi nem az ibrányi dolgokból, de hogy a tiszta-eszlári zsidókat a tiszta-eszlári keresztények soha nem bántották, hogy ottmaradásukban soha nem gátolták, arról e sorok írója tanuskodik, ki sok keserűvet és bántalmat türt el Tisza-Eszláron, de a tiszta-eszlári népnek azt a bizonyítványt kell, hogy kiállítsa, miszerint nálánál józanabb, békésebb, türelmesebb népet soha nem ismert, hogy daczára minden izgatásnak, soha erőszakos cselekedetre a zsidók ellen magát nem ragadtatta, sőt számosan voltak, kik egyenesen az igaztalanul vádolt zsidókkal tartottak és az ott lakott zsidó családokhoz őszintén ragaszkodtak. A tiszta-eszlári esetet Tisza-Eszláron *kivül* esinálták, a tiszta-eszlári népnek abban semmi szin alatt sem volt része.

De hogy Tisza-Eszlárból 32 zsidó család csakis ugyan nem vándorolhatott ki sem Ibrányba, sem más-hova, eléggé kitetszik a következő adatokból: A faluban a végzetes 1882. április 1-seje előtt 19 zsidó család lakott. Ezek közül ott lakik most is 9 család az öreg Lichtmann Mór meghalt, fia, Jakab Apagyra költözött, hol Zoltán alispán birtokát bérelte ki, József fia Czigándra ment lakni atyja birtokába, Scharf József és Schwarcz Salamon Budapesten házalók, más két szegény család Tokajba költözködött, egy kétes existenzia még a pör alatt európai kolduló utra indult, és 2 családból hogy mi lett, arról nincs tudomásom, lehet, hogy ezek azok a viszontagságosak, kik egész Ibrányig bolyongtak. — Minden esetre jó lenne megtudni, kik azok az ibrányi gyarmatosok és milyen

jogczimen vették igénybe a nyilvános jótékonytságot. Ha tényleg azon czim alatt tették azt, hogy Tisza-Eszlárból küldözték őket, akkor egyszerűen csalókról van szó, de ez már azért is lehetetlen, 'mert hisz Ibrány a világeért sem esik olyan messzire Tisza-Eszlártól, amint ezt Spitzer D. H. ur gondolja.

Szabolcsi.

A KIHÁZASITÓK.

Humoros lengyel-zsidó elbeszélés.

(Folytatás.)

— Meggondolta ön, Viktoria, mit ajánlott nekem s mit akar cselekedni — kérdezte a megtért don Juan. — Ön szeret engem, s ez a szerelem az én legfőbb, egyetlen boldogságom, életem foglalatja most ez; de ön előkelő, gazdag ház leánya, ha ön engem követ, annak ajtói örökre bezárulnak mögöttem. Mint az én feleségem, bánkódás nélkül fogja-e velem megosztani a szegénységet?

— Mindenre képes vagyok veled, mindenre — szólt a szép leány lelkesülten — csak tőled nem tudok megválni. Te az enyém vagy, enyém örökre.

Valerian letérdelt előtte és tiszteletteljesen csókolta meg ruhája szegélyét.

— Az ideált tisztelem önben — szólt az őszinte szív teljes melegével — meghalnék nélküle, elpusztítanám magamat, ha eltaszítana magától. Kész vagyok szülői karjaiból kiragadni.

— Van okunk a sietségre — válaszolt Viktoria — anyám bizalmatlankodik és egyuttal vőlegényt is szemelt ki számomra, valami imádságos száju képmutatót, olyan embert, kitől irtózom. Meg kell hogy mentsem, s mihelyt csak lehet.

— Megszöktetem — szólt Valerian.

— Igen, ezt tegye, — ujjongott Viktoria — Mindig is az volt a kívánságom, hogy egyszer csak elraboljanak, vagy legalább megszöktessenek. Éjnek éjszakaiján megszökni a szülői háztól, oh ezt a jelenetet én elég sűrűn lefestettem magam előtt: erdővel, kápolnával; kedvesem vár a lovakkal, én föl pattanok a szürkére. —

— Szürkének kell lennie?

— Természetesen, aztán elvágatunk galoppban.

— Holnap éjjel tehát megszöktetem — szólt Valerian.

— Éjfélt után.

— Találkozunk. — De hát hol is van itt a közelben kápolna?

— Itt a bialobrogi erdő tövében — mondá Viktoria.

— Tehát ott?

— Ott várjon rám a lovakkal — súgta Viktoria.

— Éjféltkor — szólt Valerian, miközben kimászott az ablakon.

— Éjfélkor — sóhajtá a szép leány s még egyszer magához ölelte kedvesét.

— Tehát ma megszőköttem Festenburg kisasszonyt — szólt Valerian Weinrebhez, a ki parancsait várta.

— Verjen meg az Isten, ha baj nem esik — hajtogatta a zsidó — én mosom kezemet.

— Nem árt, ha egyszer te is megmosod — szólt a nagyon jókedvűnek tetsző nemes — de halld csak, mi mindenre van szükségem. Az ilyen kalandnál már magamnak is választékosan kell megjelennem. Mivel hogy lóháton leszek, kurta bundára, lehetőleg czoboly bundára van szükségem.

— Jó, meglesz — felelt a mindenes.

— Hozzá való tisztességes kozák sipka is kell, ugyanazon bőrből?

— Ugyanazon bőrből — ismételte a zsidó. — Hát még, kedves jótevőm?

— Két szép ló, egy pej nekem, és egy szürke női nyereggel.

— Szürke? — jajgatott a zsidó — nem lehetne az is pej?

— Nem, annak szürkének kell lennie; ha nem tudsz olyat felhajszolni, fessd be a másik pejt, már ezt rád bízom.

— Tehát egy szürkét női nyereggel — sóhajtott Weinreb.

— A lovakkal te a bialobrogi erdő szélén várni fogsz. Gondoskodjál róla, hogy a kápolna ki legyen világítva.

— Tüstént meg is akar esküdni?

— Nem, csak a hatás kedvéért.

— Tehát a kápolna ki legyen világítva? — szólt a zsidó. — Nincs több?

— Nincs.

A hitelező föllélekzett — de a küszöbön még egyszer visszafordult és kérdezte:

— Hát igazán nem lehet pej?

— Vigyen az ördög, szürkét mondtam.

— Ja, igazán, szürkét.

A mint Valerián a tanítás és tea után elhagyta Kosciolka várát, azon pillanatban, midőn Victoria szobájába akart vonulni, kitört a vihar.

— Ez így nem járja tovább — kezdte Festenburgné ő nagysága, hosszú határozott lépéssel fel s alá járva a szalonban.

— Mi nem járja így tovább? — kérdezte a kastély ura csodálkozva.

Viktoria az ajtó kilincsére tett kézzel megállt.

— No Festenburg, ha neked nincsenek szemeid — folytatja az anya, egyre jobban lovalva önmagát — hát hál' istennek én kettőnk helyett is látok.

— Igen, már ezt megteszed — válaszolt az öreg,

miközben nagy lelkinyugalommal újra megtömte a pipáját.

— Tehát én azt látom, hogy Victoria és az olasz közt nincs rendben a széna.

— Ejnye, — kérdezte az apa, magában mosolyogva, — talán bizony keveset tanul, avagy tán nem halad előre?

— Ellenkezőleg, a regényes kisasszony meglepően halad, — tört ki Festenburgné, — azon tekintetek, melyeket váltanak, azon sóhajok, melyek . . . szóval ez a kalandor . . .

— Kérem mama, — vágott közbe a leány — kimélje azt az embert, a ki elég szerencsétlen s a ki a mi tiszteleletünket . . .

— Mit nekem tisztelet — kiáltott a ház asszonya — szerencsétlen, az ilyen jött-ment . . .

— Hát én tisztelem, becsülöm Scarlatti urat, ugyebár — ez a neve, — így szakította félbe Festenburg a feleségét, — de vőmül még se szeretnék valami ismeretlen embert, egy földönfutót.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **deczember végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
él évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hazai hírek.

— **Teixeira Henrik de Mattos** báró, ki e héten vette át a lovag domonyi Brüll Miksa halálával megüresedett németalföldi főkonsuli méltóságot, a zsidóság legtekintélyesebb és legrégebb családjainak egyikéből származik. Családjá a XVI. században nemesi praedikatumot s czimert viselt Portugáliában. Az új főconsul kilenezedik őse 1643-ban az inquisitió következtében hagyta el hazáját, hogy oly országot keressen, melyben zavartalanul imádhathja ősei Istenét. Előbb Antwerpenben, majd Hamburgban telepedett meg, a hol megalapította ama nagy bankházat, mely több fejedelmeknek tett kiváló szolgálatot. IV. Keresztély Dánia ki-

rálya valószínűleg az ő közbenjárására hívott zsidókat birodalmába. — A marannus Diego fia, Manuel a legbefolyásosabb zsidó volt a XVII. század második felében. Mint Krisztina svéd királynő meghittjének s megbizottjának, néhányszor volt alkalma a fenkölt szellemű királynőt házában üdvözölhetni, noha ezen kitüntetést nem szívesen látta a zsidók iránt szűkkeblű hamburgi magistratus. Nemcsak Krisztina, hanem V. Keresztély, Dánia királya is residensévé nevezte ki. Hogy mily bizalmas lábon állott a szász királylyal és a spanyol grandokkal, Azolini bibornokkal, arról azon levele tanúskodik, melyet a bécsi községhez intézett 1670-ben, midőn a zsidókat Bécsből ki akarták üzni s ők Texeira-hoz fordultak közbenjárásért. A magistratussal való viszálya miatt utóbb Amsterdamba költözött se virágzó község elöljárójává lett. — Manuel halála után a család egyik ága Amsterdamban maradt, a másik Hágába ment, a hol egy mult századbéli történetíró tudósítása szerint, »nagy vagyona s nemes tulajdonságainál fogva a legelőkelőbb személyiségek előtt is nagy tiszteletben állott.« Az új főkonsulatyja a negyvenes években Gaudefroi, volt igazságügyminiszterrel egyetemben a zsidó consistoriumnak elnöke volt. — Teixeira Henrik ezelőtt Velenczében képviselte Hollandiát. Érdemei elismerése gyanánt királya két év előtt a bárói czim adományozásával tisztelte meg. Néhány hónap előtt elvesztette nejét, s ennek következtében helyeztette át magát fővárosunkba, hol leánya dr. Rosenberg Gyula ismert fővárosi ügyvéd neje.

— **Miniszteri köszönet.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter köszönetét nyilvánította Kaufmann Ignác földbirtokosnak, a miért ez Pankota melletti tanyáján cselédsége gyermekei számára saját költségén iskolát állított és tanítót szerződtetett.

— **Mozgalmas elnökválasztás.** Rég volt Székesfehérvárnak oly izgalmas napja, mint e hó 14-én. Kocsik vágatása, választók kapacitálása, buzgó párt-hivek lótás-futása azt sejtette az idegennel, hogy talán valami heves képviselőválasztás folyik. Pedig azt a nagy izgalmat, általános érdeklődést más idézte elő: a kongresszusi izr. hitközségnél a felejthetlen emlékű Wertheim Salamon halála által megürült elnöki széket töltötték be e napon. — Két, tehetségben és tekintélyben egyaránt kiváló, közbecsülésben álló férfiú állott egymással, mint jelölt, szemközt: Neumann Bernát dr. és Perl Miksa dr. előkelő székesfehérvári ügyvédek. Mindkét jelölt egyaránt érdemes volt az elnöki szék betöltésére s ép ezért volt a választás oly heves. A választásnál Neumann dr.-ra, Neumanu Ármin orsz. képviselő testvérére 88 szavazat, Perl dr.-ra pedig 82 esett, s így Neumann Bernát dr. 6 szavazattöbbséggel győzött. A megválasztott elnök szép beszéd kíséretében köszönte meg a kitüntetést. Az új elnök tiszteletére szerenádöt és bankettet adtak. Reméljük, hogy Perl dr. és pártja eddigi buzgó és sikeres működésüket továbbra sem vonják meg a hitközségtől. —

Elöljárók lettek Langraf Gábor, Deutsch Ignác, Hermann Sándor dr., Pick Ignác, Reichard Mór, Heller Ábrahám, Herczeg Ignác, Löwy Károly dr., Ligeti József dr., Sommer Mór. Elöljáró póttagok: Hahn Jakab, Grünfeld Jakab, Halász Ignác dr. Meisel Ödön és Klein József. Képviselők: Breuer Adolf, Bernstein Sámuel, Balassa József dr., Schwarz Lajos, Fried Salamon, Fellner Soma, Hahn Adolf dr., Hercz Rezső, Silberberg Károly, Basch Adolf, Kreisler Sámuel, Berndorfer Miksa, Kohn Adolf, Kis Ignác, Löwy Jakab, id. Löwinger Mór, Pinkász Zsigmond, Pláner Béla dr., Téry József dr., Reinitz Lipót, Pollák Gusztáv, Pataky Ármin dr., Faludi Miksa dr., Reitmann Dávid, Rausnitzer Mór, Rechnitzer Soma, Schützer Jakab, Weiss Hermann, Weiss Géza, Engel Sándor. — E névsorból látható, mennyire becsülik meg a székesfehérvári kongresszusi hitközség tagjai a tudomány férfait, a miért őket teljes elismerés illeti Óhajtandó, hogy e szép példa más hitközségek-nél is követőkre találjon. Ugyanis az elöljárók és képviselők között nem kevesebb, mint hat tanár van, még pedig: Halász Ignác dr. reáliskolai tanár és a Magyar Tudományos Akadémia tagja, Hahn Adolf reáliskolai tanár és ismert író, Téry József reáliskolai tanár; továbbá: Faludi Miksa dr. a kereskedelmi akadémia igazgatója, Balassa József dr. kereskedelmi akadémiai tanár, és ismert nyelvész, Hermann Sándor dr. kereskedelmi akadémiai tanár. — Mily jelentőséget tulajdonított Székesfehérvár közönsége az elnök választásnak, azt legjobban bizonyítja, hogy a Szabadság című helyi lap vezércikkben emlékezik meg róla, a Székesfehérvár és Vidéke pedig második helyen hoz két hasábos tudósítást, a melyből adjuk e néhány sort: »Bár sok nehéz tusába került Wertheim Salamon helyére hozzá méltó és genialitását utolérő embert találni, ki ép oly férfias bátorsággal, merész kezekkel ragadja meg a hitközségi kormányzat gyeplőjét, ki ép oly gyorsan tova tudjon siklani a lépten nyomon feltűnő gátaikon, s a keresztény felekezetekkel szemben oly szépen ki tudja egyenliteni az ellentéteket, mint a ritka energiájú, szilárd jellemű megboldogult elnök, de végre mégis csak akadt kiben bizhatunk, hogy méltó utódja lesz Wertheim Salamonnak.«

— **Br. Hirsch-uteza.** Tokajról sürgönyzik, hogy a városi képviselő testület f. hó 18-án megtartott közgyűlésén egyhangulag elhatározta, miszerint a város egyik főutcáját elnevezi jötevőjéről Hirsch báróról. Mikor híre járt, hogy Hirsch báró a tokaji tűzkárosultaknak 50,000 frtot adományozott, szóvá tettük, hogy Hirsch báró nevével — tenger sok jótékonyága daczára, még csak egy utcát, vagy teret sem tudtak felruházni. Rá egy hétre értesítettek Tokajról, hogy ott mozgalmat indítottak, hogy a város jötevőjéről egy utcát elnevezzenek. A városi közgyűlés határozatáról fent közölt értesítés eme mozgalom eredményének megtestesítése.

— **A kir. orvos-egylet évi közgyűlésén** megejtett választásokból következő hitrokaink kerültek ki mint az egylet tisztviselői: *Stiller Bertalan* és *Vidor Zsigmond* gyűléselnökök, *Lantos Emil* jegyző, *Donath Gyula* könyvtárnok. A választmányba pedig *Lőw Sámuel*t választották be.

— **A műcsarnokból.** A téli kiállításra kitűzött díjakat a pályabírók immár odaitélték. A hazai művészet szán ára kitűzött arany társulati éremmel három pályabíró *Horovitz Lipót* «*Sapieha*» hercegné képét kívánta kitüntetni, azonban a többség másként határozott. A sajtó nagy része csak regisztrálta e tényt, de az «Egytértés» kritikusa a lap vasárnapi tárczájában helyteleníti e határozatot s avval vigasztalja *Horovitzot*, hogy hiszen *Munkácsit* a képzőművészeti társulat pályabírái még akkor is nehezen vették észre, mikor már a „*Krisztus Pilátus előtt*” című remekműve a világ bámulatával ide érkezett. Az 1000 frtos társulati díjat megosztották s fele részben *Bibari Sándor* «*Falu rossza*» cz. képének ítéltek oda. A *Munkácsy-féle* 6000 frtos ösztöndíjra pályázóképesnek *Halmy Arthur* «*Vizsga után*» cz. képét másodsorban jelölték.

— **A büntető törvénykönyv** revisiója fölötti véleményadásra az igazságügyminiszter a budapesti ügyvédi kamarát megkeresvén, az e czélra kiküldött 3 tagu bizottságba két hitrokonunkat, dr. *Friedmann Bernát* és dr. *Gruber Lajos* ügyvédekét választották meg. Dr. *Grubert* «*Exiguus*» név alatt irt jeles czikkeiből lapunk olvasói is jól ismerik.

— **A vasárnapi munkaszünet** ügyében, melylyel lapunk régebben és legközelebb is foglalkozott, az orsz. izr. iroda petíciót nyújtott be a képviselőházhoz, Kérvényét a képviselőházban *Péchy* elnök f. hó 15. jelentette be. Az orsz. iroda indokolása kiemeli, hogy a kérdéses törvényjavaslat a köteles vasárnapi munkaszünettel csak egy hetenkinti szünnapot akar teremteni az iparosok számára, hogy munkaerejüket erősítse. Emellett azonban nem lehet a törvényhozás czélja azon iparosoknak megkárosítása, akik a törvényjavaslat intenzióinak már is megfelelnek, midőn mint zsidók szombaton munkaszünetet tartanak és a vasárnapi munkaszünet kötelezővé tétele esetén hetenkint csak 5 munkanapra szorítkozhatnának. A folyamodványt a ház a kérvénybizottsághoz utasította.

— **Esküvő.** Dr. *Kohn* Sámuel pesti rabbi, a magyar zsidók történetírójának *Klára* nevű szeretetreméltó és szellemes leányát dr. *Lőwy Géza* orvos f. hó 23-án d. e. 10 $\frac{1}{2}$ órakor fogja a dohányutezai templomban oltárhoz vezetni.

— **Ruhakiosztás.** Ó-Beeséről írja levelezőnk, hogy a szegény iskolásgyermeket ott f. hó 14-én, chanuka utolsó napján látták el téli meleg ruhával. Az ünnepségen jelen volt dr. *Grünbaum* Pál iskolaszéki elnök is, ki, valamint *Kleinwald* Lipót tanító csinos beszédet intézett a gyermekekhez. Tudósítónk dicsérettel említi, hogy dr. *Grünbaum* Pál a felraházott gyermekeknek a sajátjából könyvtartókat is vásárolt.

— **Debreczenből** értesítenek, hogy az ottani izr. iskolában f. hó 14-én 50 fiú és leánygyermeket láttak el téli meleg ruhával. Ez alkalommal a tanítói

kar nevében *Kobut* Mór, az iskolaszék nevében pedig dr. *Sorger* József, iskolaszéki elnök tartalmas beszédeket mondtak.

— **A marosvásárhelyi izr. nőegylet** saját pénztára javára f. hó 9-én sikerült hangversenynyel egybekötött táncmulatságot rendezett. A programból tudósítónk *Horovitz* Jetti k. a. sikerült zongorajétékát és *Schwartz* Cecília k. a. csinos szavalatát emeli ki. Az estélyen br. *Bánffy* Zoltán főispánnal élén a környék arisztokráciája is jelenvolt. A fiatal egylet ezen sikerült estélyét a közlemény beküldője az egylet elnökasszonya *Schönstein* Gyuláné érdemének tudja be.

— **A pápai »Wahrman Mór-egylet**», melynek betegsegélyzés a czélja, több évi fennállása után ez alkalommal fordul első ízben nyilvános mulatság rendezése útján a közjótékonysághoz. Nagyszámu szegény sorsu tagjaianak segélyzése teszi e lépését szükségessé. A f. hó 27-én megtartandó házas táncestélynek 2 frtos beléptijegyeit ennél fogva remélhetőleg mentül számosabban fogják igénybe venni.

— **Az ujságírók köszönete Bródynak.** A magyarországi hírlapírók nyugdíjintézete dr. *Falk* Miksa elnök vezetése alatt egy *Törs* Kálmán, *Hegedüs* Sándor és *Heltai* Ferenczből álló küldöttség útján köszönte meg Bródy Zsigmondnak azon nagy alapítványát, melyet 50-ik születésnapja alkalmából a szükölködő hírlapírók javára tett. A küldöttség vezetője a nemes alapítványozónak a köszönő feliratot azzal nyújtotta át, hogy valahányszor kezébe veszi azt, mindannyiszor megújhadjék lelkében az a boldogító érzés, melyet a jó tett és az özvegyek és árvák könyveinek felszarítása kelt. *Bródy* Zsigmond a küldöttséget melegen üdvözölte és meghatón köszönte meg az elismerést.

— **A népszámlálásról** tartott felolvasást *Kőrösi* József, a statisztikai hivatal főnöke. A felolvasásra a kitünő statisztikai író *Kammermayer* polgármester hívta meg s e czélra a polgármesteri hivatal jelölte ki. A f. hó 14-iki felolvasás alkalmával maga a polgármester mutatta be *Kőrösit* a f. évi általános népszámlálás megejlesztésére kirendelt s teljes számban jelenvolt összeírást elnököknek, alelnököknek, a közigazgatási kerületek vezetőinek s a nagy közönségnek. A kiváló szaktudósnak érdekes adataiért s a leendőkre nézve tájékoztató előadásáért a jelenvoltak nevében *Kammermayer* polgármester mondott köszönetet.

— **Dr. Kunos Ignác felolvasását** a keresk. utazók körében folyó hó 13-án este tartotta meg. Tárgya a »török színészet« volt, melynek egy alfajáról lapunkban megindított czikksorozatában, melyet jövő számunkban folytatni fog, szintén közölt egy igen érdekes részletet. A felolvasót *Vámberi* Ármán mutatta be a kör helyiségeit betöltő elegans közönségnek. Maga a bemutatás is felért egy felolvasással, de nem a hosszúságával, mert *Vámberi* kurtára fogta a mondanivalóját, de a tartalmasságával. Beszélt kelet szingzagdag voltáról, s arról, hogy közelségünk daczára is nem igen ismerjük azt. Azután *Kunost* olyan embernek mutatta be, a kit érdemes hallgatni, ha *Konstantinápolyról*, vagy általában ha a törökről beszél. Beszéli a nyelvét, a melyet magától a töröktől tanult, ismeri erkölcesit, kedélyvilágát, s mert figyelmes sze-

mekkel nézte életmódját éveken át. Kunosnak kiváló érdeme, hogy a török nép irodalmának gyöngyeit összeszedte s hozzáférhetővé tette ezt a pazar gazdagságu kincstárt ránk nézve is. A mit ma előadandó lesz, e kincstárból való az is és a figyelmet, melyet igényel, búsán megszolgálja. Ezzel Vámbéry átadta a felolvasó széket Kunos Ignácznak, a kinek rendkívüli érdekes előadását a nagyszámu közönség zajosan megtapsolta. A felolvasást thea-estély követte, melyen a kör Vámbérit is, Kunost is szívélyes ovatók tárgyává tette.

— **Felolvasás.** Vázsonyi Vilmos f. hó 17-én — mint előre jeleztük — az ügyvédjelöltek és joggya kornokok körében folytatta a közigazgatási reformról megkezdett felolvasási ciklusát s Franciaország közigazgatásának ezuttal ismertetett fejlődési történetével ugyanoly sikert aratott mint Angliáéval. A felolvasást végig halgatta dr. Plosz egyetemi tanár is, ki volt növendékét és köztetszést keltett felolvasását melegen üdvözölte. A banketten, melyet a legifjabb nemzedék e kimagasló tehetségének tiszteletére hamarjában rendeztek, Vázsonyit több ízben felköszöntötték, a ki a sok felköszöntés árjától menekülendő *Kohn* Dávidra, erre a fenomenális tehetségre emelte poharát, mint a ki egészen új foglalkozási ágat talált fel, a pályadíjnyerést. Vázsonyinak e felköszöntője során mondott az az ötlete, hogy vannak szellemi lókupeczek, kik megvizsgálják a pályázók fogait, vajjon elég idősek e a dicséretre, szintén közderültséget keltett.

— **Trencsénből** vett tudósítás szerint e hó 14-én kísérték örök nyugalomra a jótékonyágáról s vallásosságáról széles körökben ismert *Schlesinger* Józsefet 64 éves korában. Nemcsak a község vesztette el legjótékonyabb s legtiszteltebb tagját, hanem az egész megye szegényei siratják benne jötevőjüket.

— **Kolozsvári hírek.** F. hó 14-én a kolozsvári ifjuság chanuka ünnepet rendezett, melyen egyuttal a kongresszusi hitközség jóvoltából felekezetünk mindkét árnyalatu szegény sorsu iskolás gyermekeit téli meleg ruhával látta el. A szép alkalmi beszédet dr. *Weisz* József ügyvéd tartotta. — Ugyan e napon, írják nekünk, farkasházi *Fischer* Vilmos hitk. elnöknek kis leánya hirtelen betegség következtében meghalt. A gyászbeszédet *Friedlheber* Ig. szolnoki rabbi tartotta, ki előtte való nap, szombaton gyönyörű templomi, vasárnap pedig eskető beszédével ragadta magával hallgatóit.

— **Helyreigazítás.** Lapunk múlt számában a *Bánóczi* Józsefről közölt életrajzba sajtóhiba csuszolt be. Ugyanis az állt, hogy B. az *orsz. iroda* helyettes igazgatója lett. E helyett az *orsz. tanítóképző olvasandó*, a mi különben az életrajz többi részéből is kiviáglik.

— **Ifjusági istentisztelet egy nevelő intézetben.** Folyó hó 13-án a *Naschitz*-féle nyilvános jellegű nyolcz osztályu fővárosi leánynevelőben ifjusági istentiszteletet tartottak. A munkateremben összegyűlt növendékek magyar karénekkal kezdték meg az ünnepélyt, melynek során dr. *Bak* Israel hittanár lendületes szavakban fejtegette a chanuka ünnep jelentőségét s a leányok csinosan énekelték el a »Fényben lakik az isten« kezdetű dalt. Végül dr. *Munkácsy* Bernál, a pesti hitközség tanfelügyelője intézett buzdító beszédet a növendékekhez. Az ifjusági istentiszteletet az intézetben ezentul hetenkint meg fogják

tartani, amit annál nagyobb elismeréssel regisztrálunk, mert a magán nevelők életében ezen intézkedés hiányát eddigelé sajnálattal tapasztaltuk.

— **«A néptanítók»** czimen *Illés* Józseftől monolog jelent meg, melyben a nemzet igazi napszámósának nyomora a humor világán szűrődik keresztül 20 krért kapható a szerzőnél Bpest, dohány u. 81.

Külföldi hírek.

— **Abdul Hamid szultán** *Hirsch* Salamon, az Egyesült Államok követének tiszteletére lakomát adott f. hó 9-én, melynél jelen voltak az összes miniszterek, több magasrangu katona és diplomata. A zsidóhitű követ a császár oldalán foglalt helyet, ki ismételve megszólítással tüntette ki és a fölötti örömének adott kifejezést, hogy a new-yorki zsidók oly tekintélyes összeggel segítették leégett szalonikii hitrokonaikat.

— **Hirsch br. 12 millió alaptványát** valahára elfogadta az osztrák kormány s az nemsokára megkezdheti működését. Irányeszméiből dr. *Jellinek* közli az eredetieket. 1) Három uton — így szól *Hirsch* br. levele — kell Galiczia zsidóinak sorsát javítani: az iskola, a kézműipar és földmivelés útján. 2) A galicziai zsidók közt szereplő előítéleteknek és tévhiteknek elejét kell venni. 3) Mivel a galicziai felekezeti pártok egymással szemtől szemben állnak és a neolog, orthodox és chaszid zsidó bizalmatlankodnak egymás iránt, az alaptvány központja Galiczia nem lehet. 4) Mivel a bécsi Alliance Isr. Galicziában már alapított iskolákat és a kézműipar és földmivelés terjesztése érdekében régebben buzgólkodik, lehetőleg ennek iránya tartandó szem előtt. 5) Az iskolák alapításánál tekintettel kell lenni a galicziai viszonyokra és a nyitandó nép- és átmeneti iskolákban az uralkodó vallásfelekezetek nézetivel számolni kell. 6) Mivel Galicziában kevés a tanító, tanítóképző állítandó, hol német és lengyel nyelven tanítók képezendők. 7) A kézműipariskolák nagyobb városokban nyitandók, mert a galicziai zsidók vallásos érzelmeiket csak itt lehet megkimélni; a kézműipariskolába járók tovább képezendők, ruházandók, táplálándók és önállósításuk esetére anyagilag segitendők. 8) A földmivelő növendékek zsidó bérlőkhöz adandók tanulásra, s az alaptványból ruházandók, táplálándók. Ügyelni kell arra, hogy a földmivelő növendékek egymás közelében legyenek, hogy a vasárnapi iskolát látogathassák. 9) Galicziában minden felekezeti árnyalatból felügyelő bizottság választandó, de a központi vezetés Galiczián kívül, kell hogy essék, mert csak így lehet pártatlanságra számítani. — Ezen irányelvében esett valami változás, de csak az alaptvány előnyére, a mennyiben a felekezeti válaszfalakat lerombolja s kellő arányt biztosít az alaptvány élvezetében a nem zsidó felekezetbelieknek is.

— **Időelőtti felhívás.** Az Alliance Israelite Universelle ilyen czimen figyelmeztetést tett közzé,

melyben tartózkodásra inti mindazokat, kik egy társulatnak a németországi zsidó felekezeti és több politikai lapban közölt felhívása folytán az orosz zsidóknak Amerikába való kivándorlását elősegítendő, adakozni szándékoznak. Az Alliance említett figyelmeztetése elismeri ugyan a felhívást közlő társulatnak nemes törekvését, de azt állítja, hogy annak tagjai nincsenek tisztában azon rendkívüli nehézségekkel, melyekkel az Amerikába vándorló orosz zsidónak meg kell küzdenie s a melyek az orosz zsidók Amerikába és New-Yorkba való tódulásának következményei. Évente 20—30,000 orosz zsidó vándorol New-Yorkba s ott már is 100,000-re tehető a számuk. A new-yorki hitközség s egyesek bámulatosságot áldozatkésztsége daczára is irtóztat az orosz zsidók közt uralgó nyomor. Ennélfogva nem szabad az orosz zsidókat Amerika felé terelni, mert az 1881—82-iki orosz zsidó kivándorlás veszedelmeit tüzhetik napirendre. Csak akkor lehet elősegíteni az orosz zsidók tömeges kivándorlását Amerikába — úgy mondja az Alliance figyelmeztetése — ha előrelátással, a kérdés alapos tanulmányozásával és előleges egyezkedésekkel az orosz zsidók útjából minden akadály el lesz háritva.

— **Az olaszországi képviselő választások** eredményéről nyert újabb értesülések szerint az olasz kamarának 9 zsidó tagja van. Az előző számunkban közölt 6 újra megválasztott képviselőn kívül még 3 hitkonunknak van a kamarában helye, kik ez alkalommal első ízben nyertek mandatumot. Ezen új tagok: Marco Donato ügyvéd, Treves Albert br. és Salvatore Barzilai. Ez utóbbi ellen irredentista volta miatt a választások folyamán egész háborút folytattak. Azonban nem az irredentistát bántották benne, hanem a zsidót, amit a zsidók úgy toroltak meg, hogy, bár elveit nem osztják, mind reá szavaztak.

— **Hollandia királyának elhunytát**, mint Amsterdamból jelentik, országszerte gyászolják a zsidók és templomaikban mindenfelé gyászistentiszteletet rendeznek. Hollandia zsidói méltán gyászolják III. Vilmost. Az ő uralkodása alatt nem csak számban, hanem jelentőségben is gyarapodott a zsidóság. Godefroi zsidó létére igazságügyminisztere volt. Dr. Rozenstein tanárt a leydeni egyetem rector magnificusát és udvari orvosát nagyon megbecsülte már azért is, mert két évvel azelőtt, mikor az orvosok életéről már lemondtak, ő egyedül bizott a király erejében s meg is mentette életét. Asser a jelenkor egyik legjobb jogásza, a külügyminiszterium tagja. A zsidó intézmények és tehetségek is mindig bőkezű pártfogóra találtak az orániai ház utolsó férfi sarjában.

— **A hollandi zsidók statisztikája.** Amsterdam zsidó lakóinak száma, a portugál hitközség tagjait bele nem értve, kerek 42000, Rotterdamban 8000, Hágában

5000 zsidó lakik. A többi zsidó községek közül egyedül a leekvardiainak van 1000-nél több tagja.

— **Az oxfordi egyetemen** a humanisztikus tárgyak vizsgálóbizottságában Alexander Sámuel képviseli felekezetünket.

— **A newyorki zsidó gyermekmenhelyben** (Hebrew Sheltering Guardian) jelenleg 299 fiu- és 267 leánygyermek van elhelyezve, úgy, hogy az intézményt fenntartó egyesület 566 gyermeknek viseli gondját és neveltetési költségeit. A menhely eddigelé bérházban van elhelyezve, de a saját egyleti helyisége építéséhez, mely 100,000 dollárral van előirányozva, már hozzáfogtak. Az egyesületnek a lefolyt évben 74,976 dollár bevétele és 59,200 dollár kiadása volt.

— **Koch zsidó segédei** számát Sonnenberg tanárral is gyarapította, a ki a «Medezinische Wochenschrift» jelentése szerint a Koch tanár vezetése alatt álló berlini városi kórházban a tüdőkavernák sebészi kezelését már megkezdte s Koch jelenlétében három betegen el is végezte a műtétet.

— **A hesseni antiszemitizmus ellen**, mint Kasselből írják, a kormány immár az iskolák révén is megkezdte a küzdelmet. A kormány a kerületi tanfelügyelőkhöz ugyanis a következő rendeletet intézte: «A kormánynak tudomására jutott, hogy keresztény iskolásgyermek, a zsidó iskolásgyermeket és felnőtt zsidókat is többször nyilvánosan csufoltak és kigunyoltak, sőt hogy némely tanító hivatala ellen való súlyos vétkezéssel tanítványaival szemben használt illelten kifejezések útján még elősegíti ezt a kinövést. A tanítóknak ilyen eljárása roppant káros a nevelésre és legszigorubbán elítélendő. A tanítóknak kötelessége minden esetet a legkeményebben megbüntetni, és a gyermekeket alkalmas tanítások útján a más hitűek iránti türelemre és tiszteletre tanítani.»

— **Jubileum.** A berlini zeneiskolák igazgatója Lewandovsky hitkonunk, f. hóban ünnepli meg működésének 50 éves jubileumát.

— **Drága ütés:** Denk Alajos gyalogos őrmester Bécsben még f. év aug. havában inzultálta Weizmann Mártont, a zsidó tudományok eme számbavehető alakját. Olvasóink még bizonyára emlékezni fognak, hogy Denk Weizmannnt nyílt utcán megállította, s megkérdezte tőle, vajjon zsidó-e; a kapott igenlő válasz után pedig arczul ütötte. A közönség akkor felháborodásában Denket azonnal letartóztatta s a kaszárnnyába kísértette. Ezen tettéért a vitéz őrmesterre a múlt héten itt Budapesten, a hova azóta áthelyezték, kiszabták a büntetést, a mennyiben rangvesztésre és hat havi fogházra ítélték.

Magyar fém- és lámpaáru-gyár

részvénytársaság

BUDAPEST—KÖBÁNYA

Egyetlen lámpagyár Magyarországon!

Dús és izléses választék

Petroleum- lámpákból

a legkedveltebb és legzöltszerűbb szerkezetű égőkkel 2—150
gyertyaerővel a legolcsóbb gyári áron.

Király-olaj,

biztonsági petroleum, szintelen, szagtalan és robban-
hatlan legnagyobb világító erővel. A

„Király-olaj”

csak a magyar lámpagyár részére gyártatik és egye-
dül csak ennek saját raktáraiban kapható.

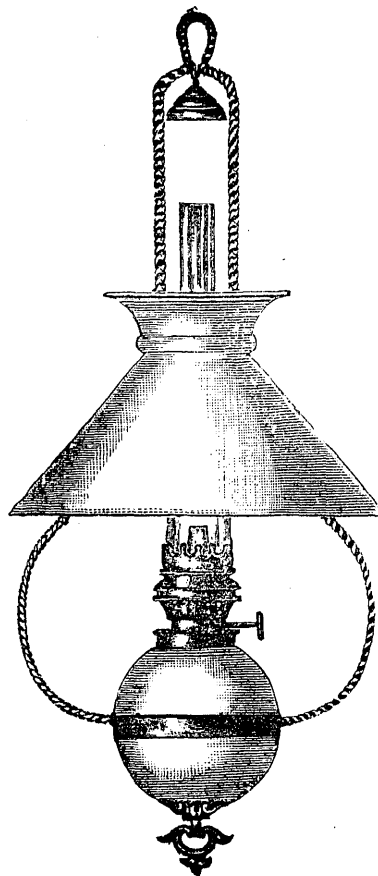
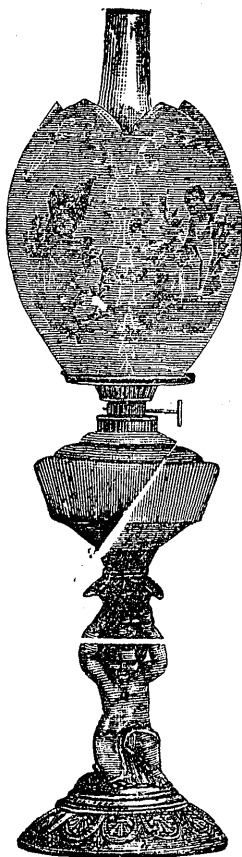
Raktárak Budapesten:

**V., Gizella-tér I. szám alatt
(Haas-palotában.)**

**VI., király-utca sarkán és
Teréz-körut I. szám alatt.**

X., Kőbánya, Jászberényi-ut.

➔ Megrendelések Budapesten bérmentve házhoz szállíttatnak. ➔

Pályázat.

A csabrendeki izr. kong. hitközség a rabbi és anyakönyvvezetői állásra pályázatot hirdet.

Kivántatik, hogy a pályázó a rabbi- s anyakönyvvezetői teendőkre kellő képesítéssel bírjon, s az izr. növendékeket a vallásban oktassa.

Évi fizetés 500 frt, szabad lakás s az anyakönyvi illetmények.

Pályázók felhivatnak, hogy kérvényeiket jövő év márczius hó végéig a hitközség elnökségéhez czimezve küldjék be.

Csabrendek, (Zala m.) 1890. decz. hó.

Krausz Mór,
jegyző.

Böhm Vilmos,
elnök.

Kohn Arnold

sazdag sírkórártárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sír-
kőállítás szomorú kötelességét kell
teljesíteniök.

**Szép és pontos kivitelért és lehe-
tőleg olcsó megszámitásért kezes-
dik a czég jó hírneve.**

== Szombaton és ünneppon zárva. ==